

IN ACEST NUMĂR: Sever Stoica: Două statui—Doui nebuni; Volbură Poiană: Poezie; I. Agârbiceanu: Baba cu obrazul stricat de vărsat; Teodor Mureșan; Poezie; T. Bugnariu: Figuri Provinciale; Roda Roda: Anița, povestire; G. M. Carpen: Alex. Lascarov-Moldoveanu: În grădina lui Naș Mușat; Cont. Goran: Poezie; Dionis Popa: Cronică dramatică despre Turneul Ar. N. Demetriade; Flori de-o zi: Expoziția pictorului Trucinsky, Introducere în sociologie de Mihai D. Ralea, Colecția Enciclopedică, Cartea Vremii, etc. etc.

COSINZEANA

REVISTA LITERARA SAPTAMANALA

DIRECTOR: * * ABONAMENTUL: * * BIROUL:
SEBASTIAN BORNEMISA * 300 LEI IN TARĂ — 600 IN STREINĂTATE * PIAȚA CUZA VODA 16

DOUĂ STATUI — DOI NEBUNI

de SEVER STOICA

Oamenii din jurul nostru sunt toți de o creștinească bunătate; toți au suflele de Paști. În calendarul vieții lor se vor tipări iarăși două fapte roșii ca două zile de sărbătoare. Se vor înalța două statui. Una în inima Bucureștilor, alta în orașul academic al Clujului, între Teatrul Național și Catedrala ortodoxă cu viitor de splendoare. Una poetului cu gândurile îngemănate cu melodia apusului, alta avocatului cu spada al revoluției ciscarpatine dele 48. Unul se cheamă prozaic: Mihail Eminescu, celalalt colindă în graiul nostru cu numele de Craiul Munților.

Și n'ați observat că amândoi au fost, — printr'o enigmatică coincidență a stărilor sufletești — nebuni? Țara lui Budha pare a se fi mutat pe pământul mistic al României. Căci acolo nebunii sunt sfinți...

Se cuvine să cinstim nebunii. Dar Dumnezeu să ne păzească să ducem o viață spirituală, ideală ca autorul „Scrisorilor” sau o viață eroică, desinteresată ca Avram Iancu. Căci contemporanii ușor ne-ar putea invita, cu rânjet printre dinți, să solicităm un loc la psihiatrie.

Și aceasta dacă mâine e o glorie, o cinste, azi e o rușine, o batjocură. Ce-i dreptul e frumos să ai slove nepieritoare, cum se zice în așa zisa carte de aur a neamului; e plăcut, deși, odată coborât în mormânt, nu vei simți nimic, ca al director al liceului să țină discursuri zaharosite despre tine la festivități școlare; e măgulitor ca agenții electorali, între două promisiuni și o halbă de bere, să pomenească numele tău, e foarte frumos. — și cine ar putea să tăgăduiască aceasta? — dar...

* * *

Și de acea, dacă dimineața, când soarele își varsă cald aurul fluid, vă aruncați privirea pe liste de subscripție albe, pentru nonumentul lui Mihail Eminescu: grijiți, o disciplin! Nu murdăriți amintirea poe-

tului albă ca o curată cămașă țărănească. El n'a iubit minciuna, el a disprețuit ipocrizia utilă, el s'a ferit cu atență grije, de mocirla morală. A fost un vultur al sentimentului, pipăind cu ochii toată încinderea de aur a lanurilor noastre de grâu, simbol al structurii noastre sufletești. El, filosoful, n'a admirat pe mamelucii zădărnice, pe închinătorii găunoși ai dorințelor deșarte și ai măririlor vane. A fost un sfârticător al iluziilor dulci, el, mortul deta Bellu. Cu ciocanul de argint al dialecticei sale, a despicat sămburele de piersecă al vieții, descoperind, cu resemnată mâhnire, că sămburele, minunatul sămbure e uscat.

Codificator al naționalismului mistic, poetul doinei, cu rădăcinile adânc înfipte în conștiința acestei țări și cu privirea de o seninătate melancolică în azurul cerului a fost voedul patrimoniului specific al românismului, cu aspirații scaldate în Nistru și Tisa două granițe ale sufletului nostru etnic cu nelimitate posibilități de creație. Prin melodia rimelor sale cu farmec de crepuscul, el este cetitorul sensibilității naționale a băștinașilor depe suprafața rotundă, a pământului românesc. Articolele sale politice, fulgere de argumente sau curcubeie de ironie, reprezintă preludiul Mărășeștilor, cu vișor de curaj. Redactorul „Timpului”, n'a dăruit suflet luminat ca gândul lui Budha, lacrimi nobile ca durerea unui cerșetor și indignare curată ca sinceritatea lui Confucius, ca să facă din România-Mică una Mare, numai ca întindere geografică. N'a crezut ca efemerii politicești ai adunărilor improvizate, cu lozinci grandilocvente pe buze și cu ramificațiile programului politic în stomacul lor rubicond; el, organizatorul serbărilor dela Putna, n'a crezut că ne lupțăm, ne chinuim, ne frământăm, ca la sorocul sortit să facem din corul României-Mici franzela Româ-

niei-Mari. A repudiat totdeauna brutăria rentabilă a politicianilor ghițuiți de afaceri. Nu de aceea s'au hrănit, cu sânge, lacomi Carpații noștri, nu de aceea s'a frământat elevul lui Aron Pumnul.

Cu câteva luni în urmă, câțiva aristocrați ai slovei românești au crezut într'o clipă a entuziasmului fără contact cu solul negru că mediul românesc e destul de copt ca să dea cu nobilă inimă câțiva arginți de hârtie, pentru a turna în bronz gândul cântărețului Luceafărului, sângele cald, înviorător, uman al inteligenței noastre. Căci numai dacă temperatura înțelegerii s'a urcat la nivelul concepției etice a poetului, e un titlu just de nobilă mândrie a unei generații, omagiul în bronz adus omului-culme, Biciutorul lingușitorilor însă n'a primit nici astăzi clemența regală a rămelor cu cravată.

Scriitorul cu două locuri de naștere e și astăzi exilat în indiferența generală. Tracul însă odihnește cu fantazia albastră pe culmile intangibile ale destinului românesc. El n'a iubit vanitatea, el n'a iubit zădărnici! Și dacă ar fi să tâlcuim gândul zeului simțirii românești, ar trebui să recunoaștem că el nu așteaptă drept ofrandă a recunoștinței noastre decât creșterea organică a statuiei lui în inimile noastre. Bronzul însă nu crește în suflele. Iar noi nu vedem în statuia lui decât bronz, o bucată de bronz cumpărată cu zdremțele leilor noștri. Mugurii frumuseței morale n'au înflorit în suflelele tuturor. Ninge încă, neîndurător, egoismul alb.

Dacă va fi vreodată viață integral românească pe aceste țărâni, dacă vreodată fericirea va fi coborâtă în această realitate și hădă și inospitalieră, fiți siguri aceasta nu va fi cu puțință decât prin eminescianizarea faptelor. Iar când vi se trimit liste de subscripție, vol amanetari ai nenorocilor, să nu zimbiți: Poetul nu cerșește statui!

* * *

Și la poarta inimei mele ciocănesc iarăși amintirile Moșilor, care

au înflăcărat Munții Apuseni cu răsvrătirea lor. Și în odaia gândurilor mele îmi cer intrare faptele lor. Și o luptă românească înfrăjită cu cerul idealismului, dreptatea românească subliniată cu sânge, fluerul tragic al nebunului îmbrăcat în tristețea zdrențelor, îmi năzare înainte. Ce luptă tragică, ce luptă zadarnică, lupta Craiului Munților.

Dreptatea Moșilor? Ce îngemănare de noțiuni sângeroase, ostile realității! Și licuricii nădejdei s'au stins în paștea sufletului lui Avram Iancu când realitatea s'a înfățișat luminoasă. Credeți-mă adevărul, înțelegerea realității, lumina zilei l-a înebunit pe Regele Moșilor. Intunerecul care ascundea în tainițele lui de beznă viitorul, i a priit lui Avram Iancu, căci noaptea dă viață licuricilor nădejdei. Când însă zorile și au azvârlit în văzduh razele trandafirii, când soarele și a curs otrava galbenă, privirca lui Avram Iancu s'a rătăcit turbure. A recunoscut adevărul, a înțeles zădărnicia luptei, i a văzut pe Moși cerșind din poartă în poartă aceaș dreptate ni i neîmplinită, eri, nici astăzi.

Când acum un an și câteva luni, am sărbătorit aniversarea eroului cu fluerul înebunit, când sufletul ne-a fost cercetat de gorunul lui Horia, când am retrăit tragicele zile ale acestui alter ego al Moșilor, ne-am adus aminte de nedreptățile seculare din Munți Apuseni, care și rotesc și astăzi biciul deasupra capetelor îndurerate. Și am plâns la mormântul acestui Român. Căci gândurile noastre au fost gândurile lui, pâinea noastră neagră pâinea lui, voința noastră voința lui, lacrimile noastre lacrimile lui, nădejtile noastre nădejtile lui.

Uităm repede. Să nu se supere însă nimeni, dacă voiu aminti că Moșii așteaptă și astăzi aceaș dreptate încălcată de aceași streini. Și vă întreb cu ce autoritate morală vom înălța în soare statuia lui Avram Iancu, când dreptatea Moșilor, dreptatea lui este batjocorită, terfelită târîtă în noroiu?

Să te retragi în cochilia egoismului tău și să ridici statui să faci serbări întru comemorarea lui Avram Iancu și să nu ascuți murmurul durerilor valahe din Munții Apuseni, să l proclami pe fratele lor înmormântat sub gorunul lui Horia, încarnarea românismului și să întinzi mână de prietenie Evreilor, cari îi exploatează, iată cea mai civilizată formă a fățărniciei noastre, iată cea mai tragică ironie!

BABA CU OBRAZUL STRICAT DE VĂRSAT

I. AGĂRBICEANU

Glasul se stinse în urma mea. Dar ce-mi vorbea el de noapte? Era aproape înserarea? Mă uitai mai bine împrejur, și-mi păru că într'adevăr se înserează. Dar de când apucați pe râu în sus, după cum am mai spus, nu-mi puteam da bine seama de sunt treaz sau visez. Se abătuse un farmec peste mine de bună seamă. Nu un farmec de care vorbesc oamenii ca făcut cu puterea celui necurat, ci un farmec de fericire, de bucurie, care mă amețea de cap. De-atunci nu-mi mai puteam da bine seama la cursul vremii, dacă e de vreme sau târziu, căci mi-era capul plin mereu cu ceea ce auziam. Și cum nu aș fi fost amețit când la tot pasul îmi părea că întâlnesc un frate cunoscut? Nu mai știam ce e urâtul, ce este frica. Stam de vorbă cu lucrurile lui Dumnezeu, și nici nu mă mai miram că ele îmi vorbeau. Dimpotrivă mă miram de un singur lucru: Cum am ajuns bătrân, și n'am înțeles limba lor? De bună seamă că ele nu-mi vorbeau numai mie, ci tuturor oamenilor și nu de-acum, ci de când sunt oameni pe pământ.

Mă uitai, deci la dreapta și văzui ca o peșteră boltită, plină înlăuntru de frunzele uscate ale iernii, pe care vântul le-a adus aici la adăpost. Cum îmi părea că se înnoptează în adevăr, întrai. Foame nu-mi era, nici sete, ci mă cuprinse îndată un fel de visare. Adevărat e că mirosul frunzelor veștede, cum se amestecau cu mirosul verdeții de afară, făceau o băutură adormitoare.

SOARELE ÎN SAT

*Aruncă pumni de aur pe furis
În scocul morii. Roala se 'nvârtește.
Întregul aur se rostogolește
Din scoc pe roată, până 'n păpuris.*

*Agoță fulgi de borangic la crângi.
În cuibul de pe cracă singuratic
Asvârle un cărbune de jărătic.*

Se cern departe svonuri de tălângi...

*Grăbit dă foc ferestrei la o casă,
Fugarnic pe o strașină de paie
Înalță limbi de foc în vâlvătae.*

*Apa din satul nostru când să iasă
Un cocostârc în zbor întârziat
Aleargă după el mai sus de sat.*

Volbură Polană

Abea am ațipit și auzii un uruiț ciudat, care părea că vine din adâncul pământului. Și îndată simții o suflare rece lângă obrazul meu. Deschisei ochii și văzui cu spaimă o babă voinică, dar cu obrazul mâncat tare de vărsat.

— Nu te speria, îmi zise pe un glas hodorogit, privind cu nește ochi adormiți în gol. „N'am să-ți fac nici un rău. Dar fiindcă ai intrat în împărăția noastră, cred că nu vei lua în nume de rău că am venit și eu. Dacă îți mai place, poți să dormi, pot vorbi cu tine și în somn. Eu am venit aici la mine acasă.

— Acasă la dumneata?

— Așa e, dascăle; eu sunt duhul unei pietri de moară. De-aici din peștera asta, s'au tăiat multe pietri de moară, în vechimile cele departate.

— Se tae și acum, dar mai în sus, în altă stâncă.

— Da. Stânca de-aici e foarte bună pentru pietrii care să sfarme grăunțele și să le schimbe în făină măruntă ca pravul. Oamenii din vechime mare, au avut nevoie de noi pentruca să poată mânca pâne.

— Dar tare ești mâncată de vărsat. Zic eu, nemai putându-mă stăpâni, îngrozit și acum de urătenia ei.

— Câte găurele din ferecătură are piatra de moară, atâtea semne am și eu. Dar, ascultă povestea mea!

Bătrâna tuși, se auzi din nou hurducatul acela subt pământ. Apoi începu.

„De veacuri și de veacuri trăiam aici, cu trupul în trupul acestei stânci. Câteva tufe de mesteacăn îmi căutau de-asupra, cu rădăcinile coborâte până în inima mea. Ploile mă spălau, vânturile mă răcoreu, gerul cel turbat îmi mai făcea câte-o sgârșitură pe piele. Strat moale de mușchi prăsisem pe trupul meu, mă mângăia ca mătasa. Paseri cântărețe îmi cântau ziua, iar nopțile ascultam murmurul izvoarelor din adâncuri.

Eram fericită și nu știam cum trece vremea. Îmi făceam, de veacuri, legea mea aci: hrăneam tufe de mesteacăn nemuritoare și tot îngroșam covorul de mușchi de pe mine. Nu-mi mai trebuia nimic. Eram deplin mulțumită când într'o dimineață se opriră lângă mine patru bărbați bărboși. Se uitară întâi de departe la mine, mă priviră, din toate părțile, apoi mă pipăiră cu nește degete mari și puternice. Unul ridică ceva greu și ascuțit și izbi în coas-

tele mele. Pe urmă al doilea, al treilea, al patrulea.

— Pare ar fi potrivită zise unul.

— Cea mai bună piatră de moară, zise al doilea.

Nu știam nici ce e moara, nici ce voesc ei. Loviturile lor, — ca și când m'ar fi pișcat un purice.

Atunci îi văzui că-și aruncă sumanele și traistele, și apropiindu-se încep să bată în mine din ciocane. Până seară îmi făcură o brazdă adâncă în trup, care începu să mă doară rău. Imi adunai toate puterile să le stau împotriva, mă învârtoșai cât putui mai tare, dar ei nu se speriară. A doua zi ciocăni ră înaintea, și așa, mereu, zile de-arândul până când, amețită de durere, mă rupsei din stâncă, un bolovan mare foarte. Vui pădurea când am căzut, cei patru bărboși fugiră repede de o parte. Gâfăiau, erau asudați. Apoi alte zile în șir, tot bătându-mă din ciocane, reușiră să mă subțireze, să mă rotunzească. Loviturile lor erau acum mai domoale, mai dulci și oamenii cântau. Adeseori când izbeau în mine, scânteiam, și lucrul acesta îmi plăcu foarte. Nu știam că port și sămânța focului în trupul meu.

Pe urmă mai veniră vre'o patru și mă ridicară într'un car. Cât îmi eră de milă de opintirile lor! Mă gândeam: mare nevoie trebuie să aibă de mine, de nu se feresc de atâtea greutate.

Părăia carul subt mine și eram mândră de atâtea putere și greutate. Unde mă duceau? Ce vor face cu mine? Mă coborâră pe râu la vale și se opriră tot la capătul de din jos al satului, unde era o clădire neagră de bârne lângă apă. De coborât mă coborâră mai ușor. Din clădirea cea neagră eși un om stropit tot, acoperit cu praf alb. Părea un om bun și blând. Ținându-și luleaua între dinți, se apropie tăcut de mine, îmi dădu roată, mă pipăi, mă ciocăni, și după ce scoase pe-o clipă luleaua din gură, zise:

— Bună piatră!

Intră din nou în clădirea cea neagră, lângă care vuiu cumplit apele învârtind două roți mari cum încă nu mai văzusem. Apoi se arată însoțit de alt om mai tinăr, tot așa de prăfuit cu alb, șezură lângă mine, și începură să mă ciocănească cu deamănuntul. Imi făceau gropițe pe întreaga față. Când le vedeai ai fi crezut curat că am fost bolnavă de vărsat. Ciocăneau tăcuți, dar necurmat, și din munca lor se desăcea un cânteț tare plăcut, pe

STRĂINA

— ȘTEFAN GEORGE —

*Venise de departe într'o noapte cu vijor
Și-a tras la o casă primitoare și bună,
Știa să jiarbă, să calce și să dea sfaturi de moașă
Si cântă uneori. când pe cer era lună.*

*Umbla la biserică în padoabe alese,
Avea mers cu grații și șolduri frumoase,
Pe buze-avea pururi un zâmbet cu farmec
Ce pe-atâția bărbați din minte îi scoase.*

*Dar odată 'ntr'o noapte cu ploaie și vânturi,
Când ea căuta un fir de iarbă pe-afară
A 'nghițit-o atunci cumplita mocirlă
Si printre oameni vești felurite plecară.*

*Că undeva într'o stradă 'njundată
I-a rămas copilul să vorbească-adevărul:
Cu fața lui scumpă, ca spuma, de albă,
Iar părul, ca pana corbului, părul...*

Teodor Murășanu

care-l înghitea repede șgomotul apelor, și un durăit înfundat neînterupt ce eșia din clădirea aceea neagră.

Un om care sosi tocmai atunci cu un car încărcat cu saci, se apropie de noi și întrebă:

— Isprăviți cu ferecatul până diseară?

— Isprăvim cu ajutorul lui Dumnezeu, răspunse omul cel mai bătrân. Ei, într'adevăr când sfinți soarele văzui că mă ridică cu mult meșteșug și mă duc în clădirea cea neagră. Era întunec și o larmă înăbușită de nu mai puteam înțelege nimic. Dar clădirea cea neagră era plină de-un miros așa de plăcut, cum nu mai întâlnisem. Miroasea a vieață parcă, a pâră.

Mă trezii cu obrazul cel mâncat de vărsat lipit de-un alt obraz tot ca al meu, și îndată începui să mă învârt într'o horă nebună în care amețisem în toată legea.

De-odată am simțit că pâră ceva între obrazul meu și al tovarășii mele. Strivisem între noi, un firicel mărunț, apoi altul și altul, cu miile, cu zecile de mii. Am voit să mă opresc, să nu fac moarte, dar nu puteam. M'am învârtit până dimineața ca o nebună.

Dimineața mă opriră, mă scoaseră, iar la lumină, și cei doi oameni albi pe haine, pe păr, pe bărbi, vorbiră:

— Face prea mărunță făina.

— Da! Mai trebuie ferecată.

Și vreme de două ceasuri mă

bătură din ciocane. Apoi mă puseră la loc. Și cât ce începui să mă învârt ca eșită din minți, am auzit dedesupt:

— Acum e potrivită. Poate merge! Așa am ajuns piatră de moară. M'am împrietenit repede cu slușba mea, căci nu e lucru mai plăcut în lume decât să te simți acoperit cu praful acela alb și fin, să simțești mirosul de pâră al făinii și să cânti o vieață întreagă alătura cu apele din scoc și cu morarii cei albiți de făină, buni și blânzi ca niște moșnegi. Am înțeles apoi de cât folos pot fi oamenilor, și m'am bucurat. Ai fost vr'odată în vr'o moară dascăle?

— Am fost, cum să nu, și mi place să văd cum se face făina din grăunțe. Nu-i nimic mai plăcut decât să te joci cu mâna în făina caldută și mirositoare ce se cerne pe scocul îngust.

— Da, e adevărat! Și de-aceea mult mă mir eu când văd copiii cum se scaldă lângă moară și nu intră să se joace cu făina.

— Vezi că nu-i lasă morarul.

— Li lasă, dar pasă-mite puțini copii știu ce-i frumos în lume și puțini vreau să știe de munca pe care noi pietrele de moară o facem bucuros pentru că ei să aibă pâne. Dar' acum mi-a sosit ceasul de muncă. Morarul dă apă pe jilipul care mână roata ce mă învârte pe mine. Noapte bună, dascăle.

— Noapte bună!

FIGURI PROVINCIALE

de KÁLMÁN MIKSZÁTH

ALEGĂTORUL GENERAL

Domnul Ștefan Szabo mai bine a dus-o până acum în privința minții. Dacă i-s'au împuținat peste măsură paralele, se duce la Pesta să se mai „întremeze“.

Aici intră la deputat ca orice cunoscut intim.

— Ei măria-ta, mare năcaz m'a adus aici.

— Da? De unde numai și ești Dta? Cum te chiami?

— Vai de mine, dar' nu mă mai cunoașteți? Frumos stăm! Măria-sa bunul meu domn, nu-și mai amintește de cel mai credincios om al său, de bătrânul Ștefan Szabo care i-a purtat totdeauna în frunte steagul.

Atins de aceste vorbe, deputatul tresare și remușcarea nerecunoștinței îi sfredește inima.

— O, cum de nu! cum de nu! Ba-mi amintesc zău!, Creanga ei! Cum să nu-mi amintesc de dta. Dar iartă-mi-o te rog, atâta lucru cât am, așa-s de tulburat că-mi uit până și numele. Ei dar șezi numai dle Ștefan Szabó, să vedem năcazul acela mare... poate-i vom fi de ajutor.

— Nu stă acela din multe, mă rog frumos... Am cumpărat aici dela precupeț o pereche de cai și-așa mi-au trecut toți banii, au fost mai scumpe boalele decât socoteam, două sute douăzeci de zloți mă rog; unul, o iapă de cinci ani, neagră și 'n carne bună, celalt, un roșcovan...

— Strașnici cai mai pot fi!

— Dar și prețul li-e respectabil. Dar nu-l mai plictisesc pe măria-sa. Doar dacă ne-a ținea Dzeu, pe viitor amândoi vor fi acolo la căruțele cu steaguri... Apoi așa-i numai acum, că m'am împotmolit aici de-abinelea cu cheltuiala. Dar, imi zic eu, voiu trece pela măritul meu ales să mă onoreze cu un împrumut până voiu sosi acasă, căci se mai află doar acasă în ciorap o lețcaie-două. Și zău că-i voiu înturna cu cinste.

— Știu, știu... Și câți ți-ar lipsi

până acasă, căci la drept vorbind și eu sunt cam la strâmtoare.

— Așa vre-o zece zloțișori cred că-mi vor ajunge...

— Ei, atâția bucurosi. Iată banii dragă domnule Szabó.

— Li înapoiez cu omenie încă în săptămâna aceasta.

— Bine, bine; atunci când vei putea și-ți va cădea mai ușor. Dzeu să-ți ajute.

Și cu acestea domnul Szabó se depărtează mulțumind mereu, dar nici gând n'are să grăbească spre gară. Ajuns sub poartă, din buzunarul dolmanului scotocește lista deputaților și silabisește adresa celui următor, după alfabet. Peste un sfert de ceas apoi, cu degetele sale noduroase, apasă soneria acestuia.

Așa se face că într'o anumită vreme, încep să se căiască deodată toți deputații de par'că ar bântui-molima.

— Azi iar m'a cercetat o secaturică. E frumos mandatul, foarte frumos, dar înghite prea mult!

MARELE ORATOR

Deunăzi am călătorit prin provincie și-am consumat până la capăt câteva mari banchete. Căci și în orașele noastre de provincie, cași în Pesta, toate se sărbătoresc cu banchete.

La unul dintre banchete, erau de față: prefectul, subprefectul și toate notabilitățile județului. Curgea din belșug șampania și curgeau toasturile. În deosebi primnotarul județean își sufla ceeace avea de spus, în fraze largi și bogat împodobite.

— E frumos, — mă întrebară vecinii cu ochii strălucitori.

— Prea frumos, — zisei — vorbește înflorit și curgător.

— Toate acestea sunt încă nimic — ne-au tăiat vorba și trei deodată, — dar acum va urma un orator, acesta-i apoi orator!

— Cum îl cheamă?

— Vicarul Dobozy. Elocvență majesticuoasă, voce splendidă și-apoi

spiritele lui, vrednice de admirație. Ui, chiar acum se ridică. Pst!... S'auzim!... S'auzim!...

Un preot burduhănos, plin la față și îmbujorat ca o turtă roșie, se ridică încet încet și începă într'o liniște adâncă, de mormânt:

*Vânt de toamnă urlă alergând hai hui.
Crengile în arbori zornăesc mereu
Ca și lanțul scuturat pe mâna robului.
Vântule ce urli, taci, să vorbesc eu,
Căci de nu taci, te întrec în strigăt
Cum furtuna 'ntrece plânsul de muiere!..
Să audă astăzi două țări și-un neam —*

ca pe Măria-sa dl Vasile Maithényi Domnul Dumnezeu [să-l țină întru mulți ani.

Chiot însuflețit de „să trăiască“, izbucni din piepturi. Apoi urmară aplauze fără sfârșit.

— Minunat! — strigară — colosal!

Acum se ridică un tip subțirel și slab, care în mijlocul șgomotului toastă pentru antevorbitorul său, „Cicerone-le județului“, domnul Vicar Dobozy.

La care „Ciceronele județului“, umplându-și paharul, ceru din nou cuvânt și îngână cu glas moale și liniștit:

*Ziua s'a stins. Dar stele n'au sositără.
E noapte grea,
(Nota bene; banchetul era în plină amiază.)
Aproape și în depărtare nici o lumină nu
[clipește,
Numai iubirea mea de țară și lumânarea-mi
[doar lucește.
Frumoasă stea-i iubirea țării, și strălucește
[luminoasă
Sărmană-mi țară, prea puține stele ai tu
[așa frumoase*

— ca mult onoratul domn Ion Kozsehuba director de bancă, pe care Dzeu să-l țină până la cea din urmă margine a vieții omenești.

— Minunat! — strigară din nou sute și sute de gătlejuri, apoi vecinii, cu fața lăudătoare, s'au întors spre mine.

— Ei, sunt așa oratori acolo sus în parlament?

— Sunt — le-am răspuns surâzând — dar nu sunt mulți...

Nemulțumiți, își clătinară capetele.
trad. de T. Bugnariu.

A N I Ţ A

De două ori i-a mers Aniței bine în viață și de două ori foarte rău.

Rău i-a mers primadata când moartea veni și îi răpi mămica. Li-niștea casei de doliu se puse ca o mână rece pe gurița ei ciripitoare.

Când tăticu aduse în casă o mămică tineră și foarte veselă, atunci în camera fetiței soarele răsări din nou. Mămica — drumul vieții ei moartea nicicând nu l-a încrucișat — deaceea era așa de veselă ca ciocârlile, cari nu cunosc toamna, ca rosele, cari nu presimțesc bruma. Zilele de vară se jucă cu Anița sub arborii din parc și când trăsura tăticului se apropia, mămica cu fata împreună fugiau înaintea lui.

Către Crăciun erau deja trei: Anița, mămica și un frățior mititel. Și numai acum să vezi fericire.

În vara următoare Anița era „fata mare” a mamei. Băiețelul sta culcat pe o pătură pe iarba verde. Anița avea voie, să-l îngrijească și să se joace cu el. Li culegea flori, pe cari degetele neobositoare ale băiețelului le sdrumicau, îi cânta încet cu o voce subțirică de țințar cântece de leagăn, și alunga muștile. Mămica se uită a ei voioasă și fericită.

Tocmai când râsetul Aniței începuseră să sune mai vesel, când umbra, care căzuse în zilele-i de vară, era aproape să dispară iară, moartea se ivi de după colț, se ivi repede răutăcioasă, cașicând de mult ar fi pândit, luă băiețelul în brațe și dispăru cu el. Ea luă totodată și zilele-i pline cu soare. Cașicând de mult ar fi pândit.

Odinioară mămica răsese cu Anița împreună, dar acum, când „micuța”, bucuros ar fi plâns și ea cu mămica împreună, mămica nu se putea uita la părul ei blond și buclat, nici la ochișorii albaștri, cari atât de mult îi reaminteau băiețelul pierdut.

Anița stă singură în odaia ei, stă și așteptă, ce rău o să-i mai aducă viața. Într-o zi află: trebuia să plece deacasă — la pensionatul Domnișoarelor Ș.

Seara înaintea călătoriei, când dădaca îi trase ciorapii de pe picioare, zise dădaca: „Așteaptă numai Anița, când mămica va avea în locul frățiorului un alt copilăș, atunci iară poți veni acasă.”

Când ele credeau, că Anița doarme deja, dădaca ei zise către dădaca băiețelului: „Sărmana fetiță!”

„Doamne, de ce-i sârmană? Va avea odată bani mulți, scârboși de mulți”, răspunse malițios dădaca băiatului. Era supărată, că trebuia să plece. Mămica nici pe ea nu o mai putea vedea.

Anița nici nu știu cum se întâmplă, deodată numai se pomeni în pensionatul Domnișoarelor Ș. . . .

În etajul prim și al doilea erau sălile de învățământ, în al treilea etaj al clădirii întunecoase erau camerele de dormit.

Unele săptămâni Dșoarele își luară multă osteneală cu ea. Voiau, să arate prin Anița arta lor de educație. Din mititica înspăimântată trebuia să iasă o „copilă bună, manierată”, care la un semn dat face complimente și întinde mânuța.

Apoi o înșirară în rând cu celelalte eleve, căci Anița era obstinată și ingrată.

Roata zilei o apucă și pe ea: școala, masa, lecții, jocuri, rugăciuni. Numai seara în pătuțul îngust și aspru din pensionat deveni puțin conștientă și se cugetă . . . se cugetă . . .

Suflețelul ei sârman sbură rătăcind ca o pasere căzută din cuib, care nizuește spre casă, bate, bate din aripi — obosită și fără puteri. Sbură tot în jurul aceluia lucru și în dorul ei de casă se alipea de o singură speranță. Dacă asta una ar ști-o asta una, atunci ar putea merge iar la mămica-i veselă, s'ar putea juca cu ea, ar putea alerga după fluturi, acasă în umbra grădinei, prin care vesel străbat razele aurii de soare, ar putea culege rose și ar putea săruta obrajii rumeni ca perseca a mămiței.

Măsură superioarele cu priviri scrutătoare. Dar fețele acestea sbârcite cu ochi pătrunzători și cu nasuri încovoiate îi inspirau frică. Bucătăreasa era moraoasă, da la o parte copilele din calea ei. Nu, aici în jurul ei nu era nimeni . . .

Într-o zi se furișă în antișambra întunecoasă. În bucătăriea spălătoreasa robustă își bea cafeaua de după masă.

„Da, da, amară pâine — așa zi de zi tot la spălat. Dar ce să fac? Bărbatul e fără câștig și am opt copii.”

„Dzeule, opt copii” strigă bucătăreasa și-i mai umplu încă odată ulcica cu cafea. Apoi se sucea grațios fără să se cugete, că de atare

soarte și ea poate avea parte: să fie săracă, să aibe opt copii și cu mâinile umflate și roșii să meargă zilnic la spălat.

Spălătoreasa răsese. „Of, Doamne decâte ori am unul micuț, cel puțin îmi mai odihnesc câțva oasele.” Apoi plecă iară în spălătoria aburoasă.

Peste o jumătate de ceas Anița se furișă după ea. Un moment stătă irezolută — până ce spălătoreasa o observă. — „Ce vrei draguță? Vrei, să-ți spăl ceva? Ți-ai pătat undeva haina? Dă numai încoace — n'o să te tradez la nimeni.”

Anița privea femeia cu ochi imploratori.

„Nu, aș dori”

„Ce ai dori, dragă?”

Anița îi aruncă încă o privire esaminatoare. Da, femeia asta părea prietinoasă — aproape ca soția grădinarului de acasă.

„Ași dori, să te întreb ceva.”

Anița se apropia. Femeia își clăti săpunul de pe mâni și cu ele ude netezi încurajator părul buclat al Aniței.

„Spune-mi, te rog, cine cine aduce copiii mici? DȚa trebuie să știi daci ai opt.”

Femeia isbucni în răs. „La naiba!”

„Spune-mi, te rog, spune-mi!”

Spălătoreasa bună de inimă i-o spuse — și Anița părăsi spălătoria cu griji noi și grele.

Într-o dimineață, iacă iritație mare în pensionat. Dșoarei Ș. . . . i s'au furat trei franci. Da, da, i s'au furat. Seara se afla încă necondiționat în increșiturile portmoneului, iar dimineața, când Dșoara întinse, de tot sigură, mâna după ei, erau dispăruți.

Camerierele umblau cu ochii înroșiți de plâns și se apărau contra ori cărei invenovățiri. Astfel Dșoarele severe ordonară o perchiziție în dulapurile și lădițele elevelor.

Celea mai mari se supuneau numai indignate dispoziției înjositoare — celea micuțe, care încă nu aveau simț de „onoare ofensată”, își scoteau vesele „catrafusele” afară.

Numai una nu. În lădița ei se aflară, pachetați frumusețea în hârtie — cei trei franci. Asta una fu Anița.

Dșoarele o luară imediat cu ele în salon. Aici se petreceau de regulă recepțiile solemne, totașa și interogatoriile criminale.

Anița nu arată nici-o căință. Borborosi numai ceva, că voia să dea banii spălătoresei — dela ea af-

lase, cine aduce copiii mici

Dșoarele se uitau înspăimântate una la alta și întrerupseră procedura.

Anița fu trimisă în camera ei, izolată de celelalte eleve. Dșoara Elenora Ș . . . rămase cu Anița.

Anița era mirată, adevărat mirată. Ce a comis ea oare de erau așa de supărate pe ea?

Când în dimineața următoare Dșoara Ș . . . îi spuse, că părinții ei vor să vină, atunci — Dșoara Ș . . . nu pricepă de loc — nici măcar umbra unei spaimă, ci numai bucurie se reoglinde pe fața Aniței.

„O copilă cu totul coruptă“ fu sentința Dșoarei.

Dar bucuria Aniței se potoli încetul cu încetul și făcă loc unei neliniște posomorâte, era frică de ceva necunoscut. Era efectul vorbelor de jumătate și al aluziunilor misterioase din partea Dșoarelor.

Superioarele primiră cordial pe Domnul și Doamna B . . . , însă cu acea cruțare, care o are cineva față de oamenii nenorociți.

„Regretăm nespun de mult, Doamne, că trebuie să Vă rugăm, să luați fetița din pensionatul nostru. Ne-am dat toată silința să câștigăm confidența micuței — dar sufletul ăsta de copil e obstinat în înclinațiunile lui deplorabile.“

„Vă rog“, Dșoară, încercă taticu a contrazice.

„Doamne! Doamna mea! — regretăm nespun de mult, dar — nu-i așa? — un copil, care întinde mâna după proprietate străină . . . un copil, a cărui fantazie râvnește după chestiuni — cari, cari numai pe adulți îi poate interesa . . . Noi am luat responsabilitatea și pentru copiii altora — pentru inocența lor . . .“

„Vai, Dșoară,“ strigă tinera mamă, „Anița este un suflet vesel de copil“.

„Evident, Doamnă, . . . , pe terenul pedagogiei sunteți fără experiență — ceiace la tinereța DVoastră“ — aici Dșoara Ș . . . face o mică reverență — „este tu totul natural. Anița are nevoie de o guvernantă severă și inteligentă. Unei persoane foarte experte și cu multă grije îi va reuși probabil, să amelioreze întrucâtva dispozițiunile de caracter a sermaneii copile.“

„Doresc, să văd pe Anița, zise mămica.“

Se părea, cașicând Anița ar fi voit să alerge înspre părinții ei. Cel puțin întinse brațele astfel. Fost-a privirea Dșoarei? Ori vâna de furie încordată pe fruntea tă-

DI Dr. IOAN LUPAȘ

ministrul sănătății și al ocrotirilor sociale, ca elev în clasa a IV-a gimnazială, cu mama sa Marina n. Popa-Comanici.

ticului? Anița lăsă brațele njos și se opri palidă, confuză înaintea judecătorilor ei.

„Spune, tu mi-ai luat banii . . .“ ? întreabă Dșoara Ș . . .

„Da.“

„In ce chip ai făcut lucrul acesta?“

„Am . . . am intrat în odaia DVoastră și i-am luat din portmoneu.“

„Și pentru ce ai făcut-o asta? Nu știi, că asta se numește furt?“

„Voiam, să dau banii spălătoresei.“

Aici Dșoara Ș . . . nu mai întrebă — prea s'ar fi rușinat în fața unui „bărbat.“

„Vino la mine Anițo.“ Mămica trase copila la sine și o privi adânc în ochi.

„Mămică, scumpă mămică.“

De sunetul duios al vocii o simțire rea se topi în inima mamei. Anița se urcă în poala ei și-i îmbrățișă gâtul.

Nu vrei să-mi spui, de ce ai făcut lucrul ăsta? „E așa de urât,

să furi“.

Anița începă a plânge.

„Nu nu i-am furat i-am luat numai deocamdată. Dacă a zis întotdeauna, că odată voi avea mulți, foarte mulți bani — atunci i-ași fi pus iar îndărăt“.

„Pentru ce ți-au trebuit banii, Aniță?“

„Pentru spălătoreasă. Ea i-ar fi dat corbului negru din marginea orașului și el ți-ar fi adus în achimb un copilaș — știi, așa un copilaș micuț, cum a fost frățiorul. „Unul costă trei franci, și eu doresc să merg acasă, mămică — așa de mult doresc mămică. Iar dacă nu ai copilaș, atunci nu te poți uita la mine — așa a spus Tina.“

Peste o jumătate de ceas, mămica și taticu părăsiră pensionatul Dșoarelor Ș . . . , iar „copila coruptă“ o luară cu dânși.

RODA RODA

Traducere autorizată
de Agata Ardelean Col. Jiștei.

DĂRI DE SEAMĂ

IN GRĂDINA LUI NAȘ MUȘAT

de ALEX. LASCAROV-MOLDOVANU

Cunoscătorii de vin cu brevet sau fără brevet, au un tic special de-a aprecia vinul; îl gustă cu intermitențe, se uită fix sau dau ochii peste cap, pe urmă își lansează opinia. Ceeace credem, este o imagine în deajuns de sugestivă pentru a pune în lumină atitudinea cunoscătorului de literatură (cu brevet sau fără) care riscă după o prealabilă gustare o apreciere asupra mănunchiului de povestiri al dlui Alex. Lascarov Moldovanu. Nu cădem în greșala de-a considera un rod al indeletnicirii literare, drept un element subordonat gastronomiei, deși sunt mulți cari îndrăznesc să susțină, că un vin bun este artă fluidă. Lăsăm în drum gluma și păstrăm doar imaginea. Vinul dlui Alex. Lascarov-Moldovanu a fost găsit dulceag, s'a insinuat, că în clipa fericită când a fost stors din teasc a amestecat și câțiva stropi de lacrimi și de aici gustul lăcrimos pe care îl are. I s'a zis și vin sămănătorist în opoziție cu șampania modernistă. Adevărul e că vinul sămănătorist este astăzi tot mai rar și cel din butii vechii cu cât trec anii devine mai puțin gustat. Dacă Dl Alex. Lascarov-Moldovanu este o șerpuire de viță a cărui vârf se întinde până în prezent, atunci acest vârf de viță este cel mult o altoitură, care are altă conformație și dă alți struguri și alt vin.

Cadrul în care își așează povestirile este hotărîtor, pentru că scriitorul însuși creiază covârșit de acest cadru. Astfel „Grădina lui naș Mușat” transfigurată de anotimpul verii, este un titlu reprezentativ. Iată însă, în vară este un hoit care viermuiește, sunt trupuri asudate și este o tânără fată care sub boltă de frunziș, strânge atât de idilic mâna flăcăului iubit, amândoi integrându-se armonios în decorul maturei. Dl Lascarov-Moldovanu a ales ultimul aspect. Bunătatea nu este atât în

împrejurimile și satul lui naș Mușat, cât în sufletul scriitorului. Prin această bunătate tot așa ușor devine patriarhală o mahala cu străzi desfundate și cu oameni dospți în rele, ca și satul romantic al lui naș Mușat. Cele mai mari păcate și nenorociri odată trecute și privite prin retrospectivul fatalității au ceva din blândețea resemnată a acestei filosofii. Astfel povestirile dlui Lascarov-Moldovanu au mult omenesc concentrat, mai ales în ciclul din *Întâmplările hazlii ale notarului Hanu*.

Scriitorul se consideră un refugiat al mediului orașănesc. Subiectul este destul de obișnuit. Este epoca simptomatică a eliminării toxicului acumulat într'o viață intensă de chin și frământare, cu etape cari înregistrează o treptată ușurare. În definitiv o viață trăită exclusiv la sat sau la oraș, are aceeași obsesie a tîmpeniei și necesită același gest energic și eliberator, care descheie brusc cămașa la piept. Dar calmul rural al naturii este un ocrotitor al coteplăției poetice și scriitorul cu pântecul la soare poate brodi lucruri frumoase pe tema confundării, cu lutul, cu huma. Dl Lascarov-Moldovanu are o duioșie și o moli-ciune de condei moldovenească cu care zugrăvește senin întâmplările și natura. Dar alegerea unui anu-

BALADA CODRULUI BĂTRÂN

... De mult era un codru — aici.
Gorunii frământau sub soare
Și chitotele de voinici, —
Creșteau în nopți tulburătoare...

Călări pe șoimii iuți ca vântul
Sburau în lupta grea, haiduci, —
Și fumul se nălța 'n răsruți,
Sub ropote vuia pământul...

La hanul care 'ntr'un desis
Dormea sub mângâierea vieții, —
Haiducii lunecau furis
Robiți de farmecul hangiiții...

Const. Goran

mite aspect al naturii, pentru a corespunde unei anumite stări sufletești; nu este atât de dificilă. E mult mai grea încercarea de-a spiritualiza această natură, de-a o umaniza și în acest domeniu dl Lascarov-Moldovanu nu trece dincolo de o retușată fotografiere. Ritmul dinamic al acțiunii, este sesizat însă, cu o vioiciune extraordinară. Reproducem un pasăgiu pentru a învedera această calitate a autorului și care se remarcă și prin pitorescul lui: „Și n'aș putea spune cum s'a fost făcut atunci, dă, m'am trezit și eu chiuind și stihuind niște strigături așa de capul meu, de stătură toți întru mirarea mea — și iar naș Mușat umblă după mine, ca un doctor, cu mare grijă și-mi turnă vin în ulcică de lut, care — zicea el — „numă ea ține vinul răce, măi frățioare!...” Văzând eu astfel, ce mă gândesc? las' că ți-o fac eu, Naș Mușate-ee!.. și păzesc, așa o clipă bună și numai ce *haiti!*.. înșfacă-l pe naș Mușat la joc zicându-i.

— „E he-he!.. mi te răzi 'mneata de mine naș Mușate, da' ia întră la roate oleacă!..”

„Când văzură o astfel de treaba flăcăii și fetele rostogoliră munte de chiuială și de strigări asupra văii, cerând cu aspră poruncă să joace bătrânul.”

Dl Lascarov-Moldovanu a încercat după cum se vede să păstreze savoarea graiului poporan. În locuri ca acesta reprodus, a reușit, deși în celalalte pagini găsim multe umpluturi și chiar neologisme nu din cele mai fericite.

Cartea dlui Alex. Lascarov-Moldovanu are și altă semnificație pe care o găsim confirmată într'o prezentare a revistei „Lamura”. Ea este destinată cărturarilor dela sate, pentru cari galopul literaturii de astăzi este din ce în ce mai înaccessibil. Deși această lature are o importanță secundară pentru recenzentul literar, am ținut s'o relevăm pentru concepția ei etică a cărei valoare am găsit-o și în structura intimă a povestirilor.

M. Gh. Carpen.

CRONICA DRAMATICĂ

TURNEUL AR. N. DEMETRIADE

Turneul de Vineri seara (9/IV) a fost o excepție în seria turneelor bucureștene. Ne obicuisem cu reprezentării înjghebate din piese de artă ieftină de o superficială și inferioară emotivitate, și câteodată chiar trivială. Era o acțiune criminală din partea Direcțiunii Teatrului Național bucureștean, întreprinderea în acest fel a turneelor în ținuturile alipite, unde în sufletele stăpânitorilor de ieri mocnește încă puternic ura împotriva stăpânitorilor de drept, adulmecând cu o satisfacție diabolică orice act de discreditare. Și turneele stagiunii actuale nu puteau să prezinte decât în lumina cea mai defavorabilă, starea de fapt a primului nostru Teatru Național. Reprezentarea *Morfinei* de L. Herzer, vine însă ca o licărire de soare după o îndelungată perindare de nori întunecoși. A fost o reprezentare desăvârșită atât ca fond cât și ca interpretare. *Morfina* e o piesă de un puternic dramatism interior, precipitat în scene condensate, de o bogată varietate de nuanțe. Un scriitor de talent, în urma unei catastrofale desamăgiri sentimentale, suferă o sguđuitoare sdruncinare de nervi, a cărei ameliorare o caută în injecții de morfină, căzând cu totul pradă acestei patimi. Morfina devine pentru el o necesitate absolută, o condiție de existență. Trăiește numai prin ea, izolat de restul lumii, închis ermetic în locuința-i, neadmițând nici chiar pătrunderea luminei solare. În această situație de apăsare apare femeia, o mare tragediană, care-l cunoșcuse cu vreo câțiva ani mai înainte și care-i aflase purtarea ciudată, având chiar posibilitatea să-i cunoască întreaga gamă, a sbucimărilor sale sufletești din ultimul lui roman scris sub influența oribilei patimi, intitulat „Morfina.” Strecurată în casă, sub masca unei sore de caritate, ea caută să-l salveze din ghiarele patimii sdrobitoare prin puterea dragostei ei. Și la un moment pare că reușește, isbutind să-i smulgă promisiunea legată prin jurământ, de a nu mai lua nici când morfină. Iertfa ei e însă zadarnică, morfina nu cedează drepturile câștigate asupra organismului scriitorului și înfrânge dragostea. Orice sfortare de rezistență din partea lui e neputincioasă și nevoind să-și calce jurământul, își găsește salvarea într'un glonte de revolver. Acțiunea se desfășoară

repede, într'un dramatism de o ascendență vertiginoasă, pornit din adâncuri, proiectat în exteriorizări puternice de mimică și cuvinte sacadate, tăioase, presărat cu rare și scurte clipe de seninătate, ca apoi dramaticele frământări interioare să apară și mai sguđuitoare.

Intr'o astfel de piesă autorul are rol de creator și puterea lui de însușire de predare a intențiilor autorului depinde în mare efectul piesei. Domnul Ar. Demetriade, putem afirma fără ezitare, a avut o creație desăvârșită. Fondul adânc al piesei cu întreaga gamă a nuanțelor — încordare nervoasă, seninătate de suprafață, sdruncinare în temelii, transformare sufletească, izbucnirea flacărilor mulcomite etc. — s'a exteriorizat pe deplin în jocul D-sale. N'a fost mai prejos nici D-na E. Nitzulescu.

A jucat cu o deplină și mișcătoare sinceritate pe femeia mânăta de singurul gând al salvării nenorocitului scriitor, pe lângă orice sacrificiu. Poate a fost o fericire că aproape întreaga acțiunea piesei s'a desfășurat aproape numai între amândoi, neștirbind desăvârșirea reușitei un ansamblu de interpreți de obicei adunat fără o riguroasă selectare, al căror joc întuneca efectul general, prin marea discordanță dintre ei și jucătorii principali.

Dureros era însă, că această desăvârșită reprezentare se desfășura în fața unei sale aproape goale. Publicul care a ținut de bine să ocupe până și pe cel mai umil colț la reprezentarea *Meșterului Manole*, a binevoit acum să strălucească prin o revoltătoare absență. Vinovate mai sunt însă și toate turneele anterioare, cari au sufocat încrederea în reprezentarea din partea lor a ceva valoros. Și publicul a preferat să guste mai bine sguđuitoarea muzică wagneriană din *Lohengrin*, decât să mai caște la desfășurarea înceată a unei acțiuni plicticoase, cum a fost de ex. *Comediana*. În viitor Direcțiunea Teatrului Național din București să aleagă mai bine piesele, pe cari le trimite pentru educarea artistică a *provincialilor*, și nu vom mai avea poate durerosul prilej să asistăm la desfășurarea unei reprezentări atât de superioare, ca cea dată de Turneul Ar. Demetriade, în fața unei săli aproape goale.

Dionis Popa

FLORI DE-O ZI

Expoziția pictorului Trucinsky. — Sala de expoziții a Prefecturii a adăpostit în săptămânile Paștilor picturile d-lui *E. Trucinsky*, un Basarabean. În linia expozițiilor picturale, aceasta e una din cele mai bune. Sursa inspirației e din două domenii: peisagii și oameni. Și, între aceste două categorii, pictorul face deosebire, de tratare. Oamenii, — cu excepția „Colombinei” (o frumoasă Stanca Alexandrescu, meridională, într'o haină fermecătoare) — sunt grupați, sunt socializați: „Îngroparea la sate”, impresionează prin arhitectonica liniilor, orin măsurate a țaranilor, dar mai cu seamă prin culoarea de un verde mohorit, care naște un sentiment al clopotelor auzite pe ploaie, deci de moarte veridică. Și câtă înțelegere dovedește pentru acest subiect, este determinismul resemnat care respiră din fețele celor vii. — Peisagiile sunt în două maniere: una arhicunoscută, coborită și de alți artiști, din Baia Mare, alta: proprie. Aceasta, ultima, e superioară. Și genul: fie vedete singurătice, copaci, fie secțiuni dintr'un orizont întreg — cum sunt cele mai multe cu Crișul și Arieșul —, au un aer aparte, de artă pură. Toate sunt prinse în plină lumină, iar atmosfera care vibrează între obiect și pictor, e purificată. Contururile precise, cari strâng volumurile de arbori, de dealuri, apar astfel artistic emailate. În ansamblu lasă impresia unui autentic spirit de artist.

*

Introducere în sociologie de Mihai D. Ralea, Colecția Enciclopedică „Cartea Vremii.” — Colecția „Cartea Vremii” se distinge prin o riguroasă selectare a lucrărilor. Avem o mulțime de biblioteci de popularizare a științei sau a artei, unele cu rădăcini mai îndepărtate, altele apărute de curând luând o dezvoltare vertiginoasă, cum e biblioteca „Dimineața”; în cele mai multe însă, cărțile bune sunt rare, introduse parcă numai să acopere prin prestigiul lor mulțimea lucrărilor mediocre sau sub mediocre. La „Cartea Vremii” însă, sub îngrijirea inteligentă a dlui Nichifor Crainic, situația este cu totul contrară. Avem, din nefericire, o dezvoltare lentă, fiecare număr apărut însă reprezintă o valoare

superioară, îmbrățișând diferite domenii ale cunoștinței, fie prin adâncire de laturi fie în ce au mai esențial, pentru a le face accesibile mulțimii. Un astfel de scop are și cartea dlui Mihai D. Ralea, *Introducere în Sociologie* și el este cât se poate de fericit. Sociologia, pornită metodic dela Auguste Comte, este încă în formație, având totuși o anumită structură, o anumită organizare distinctă, destul de bine precizată în urma cercetărilor recente ale sociologilor Tarde și Durheim. Această știință însă este mai ales la noi, aproape complet ignorată, abia dacă se vorbește despre ea la Facultățile de Filosofie ale Universităților. E o situație care mult nu poate să mai dăinuiească, știința care va trebui să steie la baza oricărei organizări de stat, e necesar să fie infiltrată cât mai adânc în cunoștința maselor. Cartea dlui Mihai Ralea vine să facă un început, promițator de roade, în acest sens. În 107 pagini, îmbrățișează întreaga mișcare sociologică, într'o formă accesibilă oricărui om cult, deși s'a menținut, cum însuși ne spune, în limitele limbajului și tehnice caracteristice științei sociologice.

După ce face o privire complexă și precisă asupra dezvoltării științei sociale, evidențând toate fazele-i de dezvoltare, dela primele licăriri vagi în domeniul altor științe până la formularea cadrelor unei științe proprii, bine distincte, trece la examinarea și precizarea materialului științei sociale atât în laturile sale cât și în totalitate, ca apoi, după ce preconizează metodele pe care un cercetător social trebuie să-le aibă în vedere în cercetările sale să ne inițieze în fondul intim al organismului social, ca structură și funcțiune. Astfel cu tot spațiul restrâns lucrarea dlui Ralea, tratează știința societății în toată complexitatea ei punând-o în lumina ultimului ei stadiu de dezvoltare. Pe lângă formularea teoriilor existente nu lipsesc nici ideile proprii ale autorului, serios și realist cugetate pe baza experiențelor anterioare. Cartea e absolut indispensabilă oricărui om, străin de știința sociologică, care voiește să țină pas cu progresul cultural.

*

„Un cântăreț al Sucevii: T. Robeanu.” — Subt acest titlu și-a tipărit dl *Leca Morariu* frumoasa dsale conferință, ținută în cadrele

„Ligii Culturale” la Suceava. Harnicul și neobositul cercetător al trecutului cultural moldovenesc și în deosebi bucovinean, care este dl Leca Morariu și care dă la lumină tot mai des studii lingvistice și documentate cercetări de istorie literară, purtându-ne cu cărțile dsale când pe drumurile albe ale satelor bucovinene, când pe „urmele lui Creangă” sau ale „frășinilor Eminescu,” acum pune în lumină opera poetică pe nedrept uitată a subtitlului poet *T. Robeanu*, pe numele său adevărat *Dr. Gh. Popovici*.

Așezat în cadrele trecutului intim moldovenesc a cărui colorată zugrăvire o face autorul în cele 19 pagini de introducere ale broșurei sale, figura literară a poetului T. Robeanu se proiectează vie și în adevărata ei valoare nu numai pe câmpul îngust al literaturii bucovinene ci într'un anumit gen și pe câmpul larg al literaturii române moderne. Cântăreț delicat al iubirii și al trecutului, spre cercetarea căruia îl îndrumau puternice moșteniri sufletesti, (el însuși bun istoric, era fiul profesorului de istorie Dr. Eusebiu Popovici,) din cauza sfârșitului său tragic și al faptului că „poezia la el a fost un refugiu, un loc de odihnă, o streșină de umbră sub care a căutat un loc de adăpost liniștit, fericit că nu știe nimeni unde se ascunde”) a rămas, „un precursor, incontestabil, care nu s'a manifestat însă ca diletant și nu și-a desăvârșit opera fiind ocupat de sigur în altă direcție”) Câteva poezii însă, între cari sugestivele și sonorele strofe din „Cântec vechiu” „Istorie de noapte” și „Novelă de castel”, arată urmele unui adevărat talent poetic nu numai în privința sensibilității delicate care freamătă în ele, dar și în privința formei.

Scrisă vioiu și colorat, îmbrățișând larg amintirile istorice ale cetății Sucevii pe care a cântat-o poetul, și amintirile prietenilor asupra lui, cărțuia dlui Leca Morariu are darul să șteargă colbul așezat prea de vreme peste versurile luminoase iscalite discret T. Robeanu. E o lucrare pioasă pentru sufletul atât de sbuciumat al celui ce-a scris „Cântecul Vechiu” sau versurile din „Finis” și-al aprigului luptător naționalist pe care batjocura sorții l-a făcut să-și „cerșiască” un mormânt în pământul Ungariei.”

*) Din „Scrisoarea lui Șt. O. Josif către S. Pușcnriu” publicată ca adaus p. 49

**) Idem,

Cenușotcă... — Să spunem, că ignorarea noastră de către d. Cezar Petrescu, în cronica revistelor din provincie din ultimul număr al „Gândirei”, n'a atins, cât de puțin, sensibilitatea noastră firesc susceptibilă, ar însemna să împingem modestia până la nesinceritate. Afirmatia categorică și lapidară, că Clujul nu are o revistă dedicată numai literaturii, ne lasă la o parte, ca pe Cenușotca din poveste, care n'are vrednicia de a fi luat în seamă. Poate că d. Petrescu n'a avut prilejul să ne răsfoiască, — ceea ce ne-ar mai consola prin gândul, că nu din nevrednicie n'am fost amintiți în pomelnic. Poate însă — și aceasta ar fi mai dureros — că nu atingem măsura, pe sub care au fost trecute provinciile noastre reviste din Oltenia și Ardeal, pentru a li se constata capacitatea. În acelaș loc d. Petrescu aruncă o mustrare pentru lipsa unei reviste ardelenesti, „care să meargă la cărturarii satelor și la cei puțini ai târgurilor; dar care să țină și restul țării în curent cu stările de astăzi ale Ardealului cultural, literar și artistic”. Această măsură, recunoaștem, n'o putem atinge.

O revistă ardelenescă — reprezentativă! I-am simțit și noi lipsa și o dorim neîncetat. O revistă, care să țină în curent restul țării cu starea literară de azi, mai ales, a Ardealului, nici n'ar avea poate o sarcină prea grea. Dar nu nota informativă este esența unei reviste provinciale. Ea trebuie să ofere literaturii românești prinosul unei creații originale, crescută din seva specifică a respectivei regiuni. Așa ne închipuim și acea revistă ardelenescă, ce nu s'a născut încă.

Dar pentru a grăbi venirea ei, deocamdată Ardealul are nevoie de altceva. Pe acest pământ al Ardealului s'au născut scriitorii, pe cari puterea talentului lor i-a înălțat la o creație literară superioară. Mai puțin decât în oricare altă parte a țării, vedem că sunt cunoscuți a-ceștia aici în provincia lor originară. În general apoi în cazanul literaturii românești de astăzi clocotesc valuri sufletesti, pe cari numai miopii le văd pitice. Această fierbere tumultuoasă de energii, cari înfruntă nepăsarea vremii și, deopotrivă, mizeria existenței materiale uneori, este tot atât de puțin cunoscută aici în Ardeal. Ardealul are nevoia să se pună mai întâi el la curent cu starea literaturii românești actuale din țara mare. Numai apoi își va putea da pe deplin măsura puterilor sale.

Atunci revista ardelenescă reprezentativă va aduce, pe lângă informația culturală și etnografică, prețioasă și ea, o producție originală, valoroasă, de artă.

Noi n'avem pretenția să fim această revistă, dar suntem o modestă aspirație spre lumina ei. Și năzuim să-i pregătim drumul prin înălțarea Ardealului pe movila de pe care să poată contempla întinderea de astăzi a câmpiei literaturii românești.

„Din lumea copiilor părăsiți“. De curând invenția lui Gutenberg a dat în vileag o splendidă carte medicală, în care medicul șef-director al centrului pentru ocrotirea copiilor Cluj, dl dr. Axente Iancu adâncește cu o indiscutabilă competență problemele de igienă și de ocrotire a copiilor părăsiți. Prin studiile precedente, făcute tot în acest domeniu și care au stârnit respectul înțelegător al cercului restrâns al specialiștilor, dl dr. Axente Iancu a fost cel mai chemat să ne dea un studiu detaliat al acestei chestiuni naționale, cu toată seriozitatea pe care o are o inteligență cultivată, care scurtează cu ochi ageri experiența din imediată apropiere. Firește, ca profani n'avem nici autoritatea nici prestigiul de a discuta în amănunt, și mai ales în contradictoriu, problemele abordate între cele două scoarțe brune. Aceasta e datoria revistelor de specialitate. Nimeni însă nu ne va putea opri să dăm expresie profundei noastre mulțumiri, când citim cartea unui om de știință, care în liniștea sa de laborator s'a frământat să dea unei probleme naționale soluții practice reclamate de grija fortificării energiilor românești.

Scrisă într'un stil sobru, cartea poate fi citită cu plăcere de orice minte profană, preocupată de destinele nației. O sensibilitate umană, o dorință de mai bine, o adâncă iubire de neam, nu declamată cu verb tricolor, răsare din rândurile optimiste ale fiecărei pagini. Aceasta este și farul care a călăuzit, experiența cultivată de o bogată literatură de specialitate a dlui dr. Axente Iancu. Dincolo de raza verbalismului sonor și umanitar, dl dr. Axente Iancu n-a dăruit soluțiile practice, și legislative și medicale, ale unei realități limpede văzută.

Cartea e un dar. Răsplata cea mai bună pentru dl dr. Axente Iancu ar fi, de sigur, ca factorii în drept să înlesnească traducerea în realitate a soluțiilor preconizate. Aceasta însă e și o datorie către țară.

„Prietenii Dicționarului.“ — Cerem aproape zilnic baze sigure și solide culturii românești, care acum are posibilitatea și trebuie să-și desfășure toate zăcămintele de energie fără ca să ne gândim și să contribuim cu toți la șlefuirea acelor pietri de temelie fără de cari edificiul ei nu s'ar ridica nici pe de departe atât de înalt și de solid dupăcum îl vede închipuirea noastră de popor cu puteri virgine. Culturile moderne cer înrolarea tuturor forțelor naționale în serviciul lor. Numai astfel ele se pot coborî în conștiința tuturor cu toată puterea lor de creație și numai astfel pot culege din solul nației toată seva care să le crească în văzduhul creației.

Intr'unul din numerele trecute arătam gândul purtat de „Astra“ pentru șlefuirea cu puteri unite a acelei pietri de temelie a culturii naționale care trebuie să fie „Enciclopedia Română.“ De astă dată glasuri însuflețite de aceeaș desinteresată grijă pentru cultura națională s'au ridicat pentru a chema ajutorul tuturor la săvârșirea „Dicționarului Limbii Române,“ opera în care să fie încrustată cel mai puternic element al tăriei și al solidarității noastre naționale: limba. E inutil să mai repetăm nefasta istorie a acestei opere; aproape toți o cunoaștem din cărțile de școală. Ea își așteaptă astăzi bucuria luminei în „Muzeul Limbei Române“ din această capitală a Ardealului. Sub atenta și harnică priveghere a dlui Sextil Pușcariu, albine harnice culeg mielea de pe întregul câmp istoric și geografic al limbii; — sute de mii de fișe își așteaptă răsfoirea zilnică și altele li-se alătură din belșug. Păcat este că prea puține sunt albinele cari clădesc acest fagure. Academia n'a putut să crească fondurile și societatea românească numai la o astfel de faptă nu s'a gândit.

Se pare că o ingenioasă inițiativă a câtorva inimoși intelectuali de a comercializa acest „Dicționar“ va aduce Academiei banii trebuincioși și marea operă va putea fi scoasă la mal mai curând de cât credea un foarte pesimist și dușmănos filolog. Se știe că abia 15 fascicole au apărut sub noua redactare a dlui Sextil Pușcariu. Ele au fost toate tipărite înainte de războiu și un foarte mic număr din ele au fost desfăcute. Un stoc uriaș așteaptă să intre pe rafturile, cu mult mai numeroase ca înainte de războiu,

ale bibliotecilor școlare și ale intelectualilor cu dragoste pentru limbă. Costul celor 15 fascicole e 1500 lei; dacă toate exemplarele vor fi vândute suma se va ridica la câteva milioane de lei cu cari se va putea continua fără întrerupere tipărirea și se va putea începe și marea Enciclopedie. Cei cari au luat această nobilă inițiativă și-au spus „Prietenii Dicționarului“. Prin „Ideea Europeană“ — revista care aduce apelul o călduros pentru salvarea acestei pere — oricine se poate înscrie printre ei. Grăbiți deci a răspândi fascicolele dicționarului printre toți prietenii pentru ca în scurt toți Români de bine să fim prieteni ai acelei opere fundamentale a culturii noastre!

Noul Catalog de ziare Rudolf Mosse. — Primul Catalogul presei din România, ediția doua, pe anul 1926, al Agenției de publicitate Rudolf Mosse S. A. din București. Prin aceasta pomenita agenție dovedește că tinde să pună anual la îndemâna vieții noastre economice o lucrare care corespunde unei reale nevoi. Dezvoltarea economică a României este strâns legată de publicitatea prin presă. Comerțul și industria țării noastre nu se mai pot dispensa de puternicul lor auxiliar, care este presa.

A fi bine informat asupra caracteristicilor fiecărui ziar sau a fiecărei reviste, asupra prețurilor de publicitate, asupra dimensiunilor și a coloanelor, în fine: a avea o vedere generală asupra întregii prese românești, cu toate datele absolut necesare pentru facerea reclamelor, este de enorm folos, — ceea ce oferă cu prisosință Catalogul de presă Rudolf Mosse.

Fără să mai vorbim și de contribuția lui la dezvoltarea presei, ținem să accentuăm în primul rând că acest Catalog este de o remarcabilă valoare pentru comerțul și industria noastră. Catalogul presei din România al Agenției de Publicitate Rudolf Mosse dovedește că, înainte de orice alt gen de reclamă, publicitatea prin presă este singura cu adevărat eficace.

Cu drept cuvânt, deci, Catalogul de presă „Rudolf Mosse“ trebuie socotit ca o călăuză sigură în labirintul ziarelor și al revistelor și prin care oricine se poate acum ușor orienta.

Catalogul din acest an este executat tehniceste mult mai superior și este absolut gratuit.

CETIȚI

DOUĂ IUBIRI

POEZIE LIRICE
DE
RADU MĂRGEAN

DE VÂNZARE

la Administrația revistei „Cosinzeana“

PREȚUL 10 L E I

Abonați pentru săteni

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa: Cluj, P. Cuza Vodă 16

Numeri de probă gratuit

Cadoul cel mai frumos pe care-l
puteți face unui prieten,
rude sau cunoscut, este
o colecție din re-
vista bilu-
nară

„COSINZEANA“

cu
sute de
ilustrații,
poezii, nuvele,
schițe romane, articole
dări de seamă și flori de o zi

Colecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei,
iar cea din 1924 — 200 Lei.

Adresa destinatarului

O C U L T I S M

Reușești în viață numai prin
voință. Ca să-ți poți forma voința
trebuie să te cunoști.

Venim în ajutorul Dumniavoa-
stră, descriindu-vă perfect tem-
peramentul și facultățile naturale
psihice.

Trimiteți la redacție: o foto-
grafie și suma de Lei 60, arătând
care vă este culoarea ochilor
(negru, căprui, verde, albastru),
statura (înalt, subțire, scurt, gras),
etatea, sexul, ocupația și scrisoarea
D-stră scrisă necaligrafic (natu-
rală).

Puteți formula și câteva între-
bări asupra talentelor înăscute,
cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ

IMPRIMATE DE ORICE NATURĂ

FURNIZEAZĂ

PROMPT

ȘIEFTIN

T

IPOGRAFIA

DR. S. BORNEMISA

C L U J

PIAȚA CUZA

VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECADERE !!